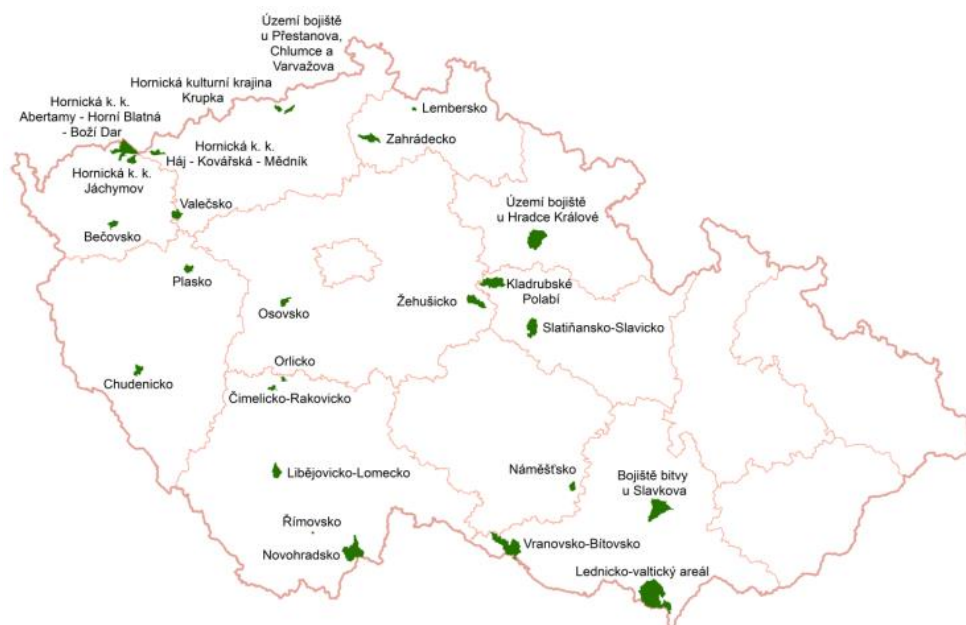

OBJEVUJEME KRAJINU SPOLEČNĚ S PAMÁTKÁŘI

EDUKAČNÍ PRŮVODCE
PRO NÁVŠTĚVNÍKY

?
1 V současné době je na území České republiky vyhlášeno 25 krajinných památkových zón.

Přečtěte si příklady důvodů k vyhlášení krajinných památkových zón:

Lednicko-valtický areál

Podobu komponované krajiny formovala trvalá péče knížecí rodiny Lichtensteinů o své panství po dobu více než 700 let. Současnou podobu získalo území díky romantickým krajinářským úpravám od konce 18. století do počátku 20. století, kdy velká část krajiny mezi Lednicí a Valticemi nabyla charakteru krajinářského parku. Lednicko-valtický areál je nejvýznamnějším krajinářským dílem v České republice. V roce 1996 byl zapsán na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO jako kulturní krajina mimořádné hodnoty.

Krajinná památková zóna Římovsko

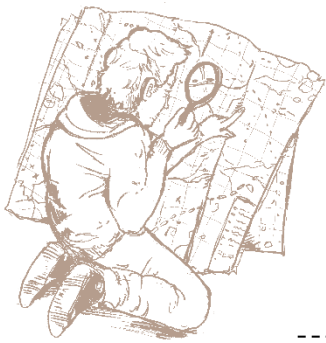
Mimořádnou hodnotu krajiny tvoří významné poutní místo, jehož centrem je raně barokní Loreta (kopie rodného domku Panny Marie) s kostelem sv. Ducha v Římově. Krajinou prochází pašijová (křížová) cesta s 25 zastaveními, která líčí poslední okamžiky života Ježíše Krista. Podoba jednotlivých zastavení se liší podle znázorněného děje, jedná se o malé kapličky i rozměrné stavby. Rozsáhlý poutní areál představuje jeden z nejkrásnějších příkladů barokní kompozice, vytvořený spojením krajiny, architektury a umění.

Hornická kulturní krajina Abertamy – Horní Blatná – Boží Dar

Předmětem ochrany je hornická krajina ve vrcholové části západních Krušných hor, která dokládá způsob těžby a zpracování rud, s mimořádnou koncentrací pozůstatků po této činnosti. Základní struktura oblasti se zformovala v 1. polovině 16. století, kdy byla založena všechna tři města i většina důlních děl. Od konce 16. století již docházelo k poklesu těžby. Nejpozoruhodnějším technickým dílem je Blatenský příkop, 12 km dlouhý vodní kanál vybudovaný v letech 1540–1544. V náhorní poloze sloužil jako zdroj vody pro pohon stoup, hutí a dalších technických zařízení. Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří byl v roce 2019 zapsán na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO.

Bojiště bitvy u Hradce Králové (3. července 1866)

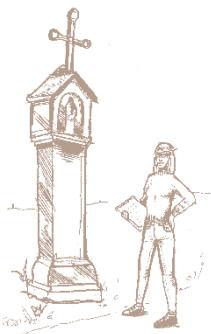
Do paměti krajiny rozkládající se na západ až severozápad od města Hradce Králové je zapsáno drama velké bitvy 19. století a jednoho z nejstrašnějších jezdeckých střetnutí v historii. Utkaly se v něm armády tehdejších evropských mocností Rakouska a Pruska. V bitvě zemřelo během jediného dne 8 000 vojáků, dalších více než 15 000 bylo zraněno. Bitvu u Hradce Králové připomíná téměř 450 pietních objektů, které představují výjimečný soubor, který nemá v Evropě obdoby.

Pokuste se navrhnout nové území, které má podle Vás památkový potenciál pro vyhlášení nové krajinné památkové zóny. Uveďte důvody navrhované památkové ochrany tohoto území.

Pokud se rozhodnete navrhnout nebo podpořit zřízení nové krajinné památkové zóny, bude to zřejmě probíhat tímto způsobem:

1. Osoba, obec nebo občanská iniciativa, se kterou najdete společný zájem, osloví Odbor památkové péče Ministerstva kultury se zájmem o vyhlášení nové krajinné památkové zóny.
2. Ministerstvo kultury požádá odbornou organizaci Národní památkový ústav o vyjádření k památkové hodnotě území.
3. Odborní pracovníci Národního památkového ústavu se budou zabývat historií i současností území, prostudují dostupné podklady o vývoji dané krajiny, provedou terénní průzkum a fotodokumentaci území. Budou postupovat způsobem, popsaným na výstavní tabuli „Jak pracují památkáři v historické kulturní krajině?“ Výsledky shrnou ve vyjádření pro Ministerstvo kultury, svůj názor podrobně zdůvodní.
4. Ministerstvo kultury připraví vyhlášku nové krajinné památkové zóny ve formě tzv. opatření obecné povahy. S návrhem seznámí příslušné obecní úřady, které vyhlášku uveřejní na úřední desce. Obce a obyvatelé tak mají možnost vyjádřit své výhrady k navrženému opatření.
5. Vaše iniciativa bude úspěšná, pokud všechny strany najdou společné východisko a opatření obecné povahy nabude právní moci. Krajinná památková zóna bude vyhlášena.

2. Na základě definic pojmenujte jevy, se kterými se setkáte v kulturní krajině:

- a. Seskupení rybníků uspořádaných na jednom vodním toku, obvykle napájených systémem stok a kanálů. Často jde o několik sousedících rybníků, oddělených jen úzkými hrázemi.

- b. Ohrazené území, určené k chovu a následně i lovu zvěře. V území převládají lesní porosty, ale nezbytné jsou i louky pro pastvu zvěře, rybníky a potoky. Často tu stojí také myslivna nebo lovecký zámeček.

- c. Pohledově významná část parku nebo krajiny, která upoutává pozornost, nejčastěji díky svojí nápadné velikosti, výraznému umístění na kopci nebo ve volném prostoru. Může se jednat například o hrad nebo kostel stojící na vrcholu kopce nebo mohutný strom, který zaujme již při pohledu z dálky.

- d. Cesta oboustranně lemovaná záměrně vysazenými stromořadími, v nichž jsou stromy obvykle rozmístěny v pravidelných rozestupech. Nejčastěji jde o stromy jednoho druhu, např. lípy nebo duby. Stromy napomáhají orientaci v krajině, protože cesta lemovaná stromořadími je z dálky dobře viditelná.

- e. Myšlená čára, která určuje souměrnost záměrného uspořádání (kompozice) parku, zahrady nebo krajinářské úpravy. V terénu může být fyzicky vyznačená cestou nebo alejí, která vyznačuje pohledové propojení významných míst ležících na této linii – např. zámku, pavilonu, obelisku nebo jiné dominanty.

- f. Dílo zahradní a krajinářské architektury, představující idealizovanou část krajiny obklopující zámek. Záměrně rozmístěné porosty dřevin často doplňují cizokrajné druhy stromů. Křivolace vedené cesty propojují pavilony a altány, které se zrcadlí v průhledech přes hladinu jezírka.

V projektu *Když krajina promluví* se školáci zamýšleli nad významy, hodnotami a ochranou vybraných novohradských památek. Své úvahy rozvíjeli ve hře, při které se stali tlumočníky vybraných jevů v krajině.

Přečtěte si, jak například žáci v rolích památek odpovídali na uvedené otázky (odpovědi vznikly na základě samostatné práce žáků a následné skupinové diskuze):

- A.** Kdo jsem? Hrad v Nových Hradech
 K čemu jsem sloužil v minulosti? Sloužil jsem k ochraně města a obchodní stezky.
 V čem spočívá moje památková hodnota? Připomínám minulost. Jsem nejstarší dochovaná památkou ve městě. Mám jedinečné obranné prvky.
 Co potřebuji k tomu, aby moje hodnota nezanikla? Aby se o mě lidé starali a chránili mě. Lidé mě mají poznat a pochopit.
- B.** Kdo jsem? Buquoyská hrobka v Nových Hradech
 K čemu jsem sloužila v minulosti? Sloužím k uchování tělesných ostatků členů rodiny Buquoyů, důstojné vzpomínce na ně a symbolickému spojení zesnulých s Bohem.
 V čem spočívá moje památková hodnota? Mám zajímavé technické vlastnosti, díky kterým mohu uchovat zemřelé dlouhý čas. Mám cenné umělecké detaily. Jsem výjimečná tím, že nemám podzemní kryptu.
 Co potřebuji k tomu, aby moje hodnota nezanikla? Aby se o mě lidé starali a chránili mě. Jsem zde díky Buquoyům, jsem jejich hrob. Lidé sem mohou přijít na návštěvu, ale měli by to respektovat.
- C.** Kdo jsem? Žárský rybník s ostrůvkem
 K čemu jsem sloužil v minulosti? Sloužím k chovu ryb. Ostrůvek s romantickou stavbičkou sloužil Buquoyům jako odpočinkové a vyhlídkové místo.
 V čem spočívá moje památková hodnota? Jsem nejstarším, písemně doloženým rybníkem v Čechách. Mám hráz, podle které vznikla spousta dalších hrází u nás.
 Co potřebuji k tomu, aby moje hodnota nezanikla? Aby se o mě lidé starali, dále mě využívali k hospodaření a chovu ryb a chránili mě.

Zamyslete se nad vybranou památkou a podobně jako novohradští žáci odpovězte na uvedené otázky:

1. Kdo jsem? Modrý dům v parku Tereziino údolí

2. K čemu jsem sloužil v minulosti? (Vyjádřete význam památky.)

3. V čem spočívá moje památková hodnota? (Popište jedinečné hodnoty památky.)

4. Co potřebuji k tomu, aby moje hodnota nezanikla? (Napište konkrétní kroky směřující k zachování autentičnosti a jedinečných hodnot památky.)

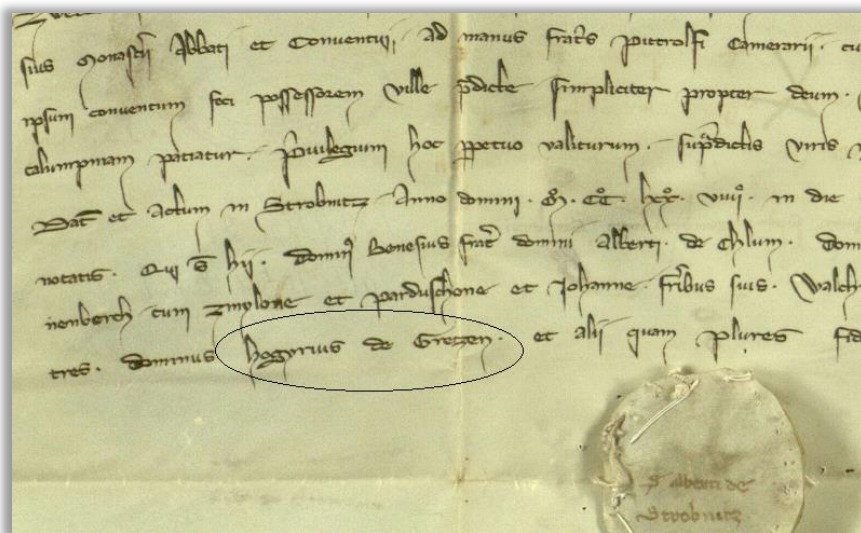
5. Jaké potíže mohou nastat při mé obnově?

?
4

V roce 2019, kdy byl realizován školní projekt *Když krajina promluví*, slavili místní obyvatelé 740. výročí první písemné zmínky o Nových Hradech.

Pokuste se, podobně jako novohradští žáci, opsat zakroužkovanou část listiny (jméno šlechtice Ojře z Hradů – Hogyrus de Gretzen).

?
5

V rámci školního projektu *Když krajina promluví* žáci dotvářeli svůj projektový obelisk, který byl umístěn na pohledovou osu směřující od Nového zámku v Nových Hradech k původnímu (dnes již zaniklému) obelisku. Na nový projektový obelisk, který je umístěn nedaleko zámku, se můžete dojít podívat.

Edukační průvodce vznikl v rámci výzkumného projektu *Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky* (kód projektu DG16P02M034), financovaného z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje Národní a kulturní identity Ministerstva kultury České republiky (www.hikk-naki.cz).

Autorka pracovního listu: Anna Svobodová. Odborná spolupráce: Marek Ehrlich, Kateřina Kadeřábková Vitochová. Fotografie: Anna Svobodová, Marek Ehrlich. Mapa krajinných památkových zón: Marek Ehrlich. Dobové vyobrazení (Jan Venuto): http://www.bildarchivaustria.at/Pages/ImageDetail.aspx?p_iBildID=11243365. Historická fotografie: Novohradské muzeum. Ortofoto: ČÚZK – on-line. Ilustrace: Jan Poustka. Listina: https://www.monasterium.net/mom/AT-StiAZ/Urkunden/1279_V_21/charter.